

Fidan Üreticileri Alt Birliği Başkanı
Hurşit Nallı:
"Meyve fidanı satışı
pandemiyle patladı."

■ Geçen yılın Ağustos-Eylül döneminde "yurt dışı kapılar açılmaz ve ürünlerimiz elde kalırsa" diye hayli endişeli günler yaşayan fidancılık sektörü, tahminlerin çok üzerinde bir taleple karşılaştı. Hem yurt içinde hem de yurt dışında. Pandemi sürecinde sağlıklı ve dengeli beslenmenin önemi daha da artınca, insanlar meyve tüketimine ağırlık vermeye başladı. Bağışıklık sistemini güçlendirmek adına...

Türkiye'deki fidan üreticilerin başkanı Hurşit Nallı, "Herkesin meyve tüketmesi lazım. Bu pandemi süreci topluma bunu öğretti" deyip ekliyor: "Sadece kendi tüketimi için 3 tane, 5 tane fidan dikmek isteyenlerin talebi gerçekten çok arttı. Sağlıklı beslenmenin temel unsurlarından biri meyve tüketimi olduğundan, imkanı olanlar yiyeceği bu ürünleri kendi yetiştiriyor. Belki önümüzdeki yıl dikim alanlarında

yüzde 50 artış olacak. 50 milyonluk fidan üretiminin 75 milyon sınırına ulaşacağımı tahmin ediyoruz."

Adımı fazla duymasanız da, Türkiye'nin geleceği için stratejik önem taşıyan kuruluşlardan bir tanesi Fidan Üreticileri Alt Birliği. Kısa adı FÜAB...

Alt Birlik denmesi, Türkiye Tohumcular Birliği'nin çatı örgütü altında yer almasından kaynaklanıyor. Yoksa onların

üstünde bir fidan birliği yok ülkede. 2008 yılında, kamu kuruluşu niteliğinde başlamışlar işe. O tarihten bu yana da Türkiye'nin fidan üretimi ve çeşitliliğini artırabilmek için çabalyorlar. FÜAB'ın kurucularının arasında, daha önce bu sayfalarda yer verdiğimiz Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi de var. Türkiye'deki pek çok ilk gibi, Fidan Üreticileri Birliği'nin ilk örgütlenme çalışmalarını yapan yer de burası, yani İzmir...

Birliğin Başkanı Hurşit Nallı, aynı zamanda Türkiye Tohumcular Birliği'nin yönetim kurulu üyesi. Kendisiyle özellikle pandemi döneminde patlayan meyve fidanı talebini, Türkiye'nin ihracat potansiyelini, üretimdeki sorunları ve çıkış yollarını konuştuk.

Sektörün genel durumu ve büyüklüğü ile başlayalım derseniz. Örneğin ülkemizin yıllık fidan üretimi, ihracatı ve istihdam gücü konularında neler söylersiniz?

Fidancılık, uluslararası standartlarda çalıştığımız bir sektör. 100 milyon adet civarında üretimimiz var. FÜAB olarak sektörün tek yasal temsilcisi biziz. Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan fidan üretici belgesi alan herkesin bu birliğe üye olma zorunluluğu bulunuyor. Aynı şekilde doku kültürü ve tohumculuk üretici belgesi alanların da...

Üye sayımız ne kadar?

Halen 900 üyemiz var. Bunlardan 3'ü yabancı sermayeli kuruluş. 11'inde yabancılarla ortaklık var. Kalan üyelerin tamamı yerli üretici. Aralarında 35 kooperatif de yer alıyor.

Böylesine önemli bir örgüt için 900 üye çok az değil mi?

Evet, ama kayıt dışı sorunu maalesef bizde de var. En sıkıntılı olan konulardan biri de bu; kayıt dışı üretim ve satışlar. Sektöre zararı çok büyük. Genelde faturasız satışlar olduğundan devletin vergi gelirinde de kayba neden oluyorlar. Maliyetleri daha düşük olduğundan haksız rekabete yol açıyorlar. Kayıt dışı üretimler, isim doğruluğu ve fidanın sağlığı açısından Bakanlıkça kontrol edilemediklerinden, dikilen fidanlar kuruyup bahçe toprağına hastalık bulaştırabiliyor. Bunun telafisi de yıllar alıyor.

Kayıt dışı üretimin büyüklüğü ne kadar peki?

2019'da kayıtlı 47 milyon adet fidan üretimi gerçekleştirildi Türkiye'de. Bir o kadar da kayıt dışı üretim tahmin ediyoruz.

Türkiye'nin dış ticaretindeki rolünüz nedir?

1,8 milyon dolarlık ithalata karşın, 38 milyon dolarlık ihracat değerini gerçekleştiren bir iş koluyuz.

Sektörün önemine, üstlendiği sorumluluğun büyüklüğüne göre ihracat rakamı da çok düşük sanki? Siz ne dersiniz?

Evet, ama sektörün çarpan etkisi büyük. 100 milyon fidan varsa Türkiye'de, 10 liradan çarparsak 1 milyar TL yapar. Yapılan istihdam çok önemli. Fidan, meyve, nakliye, hal, perakende derken sahada büyüklüğü çok fazla. 5,5 milyar dolar gibi bir rakama ulaşıyoruz. Örneğin sadece Bademli'de günlük 5 bin insan çalışıyor fidanlıklarda.

Başka bir örnek daha vereyim; 3 milyon ton elmamız var diyalim, nakliyesi yapılacak. Bir kamyonun 20 ton taşıdığını düşünürsek 150 bin kamyonluk bir işlem hacmi var, sadece elma üretiminin nakliyesinde. Soğuk hava depolarına iniş-çıkışı, hallere giriş-çıkışı, oradan da marketlere gidişi var daha bunun. Bir de yurt dışı ayağı var. Anlayacağınız, ölçek çok büyük. İnsanlara vitamin tükettirerek sağlıklı beslenmeye teşvik ediyorsunuz. Böyle olunca sağlık giderlerinde azalma da oluyor. Herkesin meyve tüketmesi lazım. Bu pandemi süreci topluma bunu öğretti.

İhracatta destek görüyor musunuz? Evetse yeterli mi?

İhracatta hak eden bir destek görmek istiyoruz. Daha çok ihrac edebilmemiz için. Halen standart kademedeki (sarı etiket) hiç yok, mavi sertifikalı fidanlarda da 50 kuruş destek var. Bunun 1 TL'ye çıkarılmasını, sarı etikette de 50 kuruş olmasını talep ediyoruz. Böylece uluslararası arenada hem standartları yakalayacak hem de kayıt dışı ve haksız rekabetten kurtulmuş olacağız. İhrac edilen fidandaki sertifikalı ürün desteğinin kesilmesinin yaratabileceği olumsuz etkileri Bakanlık yetkililerine ilettiğimizde bu kısıtlama 2019 yılında kaldırılmıştı. Ancak standart fidan ve tüm sınıflarda materyal üreten üyelerimizin de desteklenmesi talebimiz henüz kabul görmedi. Dikkat çekici bir not olarak iletelim: 2016 yılında Bakanlıkça sertifikalı fidana üretim desteği verilmeye başlanmasıyla ihracatımız bir önceki yıla kıyasla 3 kat daha fazla gerçekleşmişti.

"İhracatta hak eden bir destek görmek istiyoruz. Daha çok ihrac edebilmemiz için. Halen standart kademedeki (sarı etiket) hiç yok, mavi sertifikalı fidanlarda da 50 kuruş destek var. Bunun 1 TL'ye çıkarılmasını, sarı etikette de 50 kuruş olmasını talep ediyoruz. Böylece uluslararası arenada hem standartları yakalayacak hem de kayıt dışı ve haksız rekabetten kurtulmuş olacağız."

"Meyve bahçesi kuracak vatandaşlarımız kayıt dışı fidan almamalı. Mutlaka standart (sarı etiketli) ya da mavi sertifikalı fidan almaya özen göstermeliler. Ürünün hastalıktan, virüslerden arı olması için bu birinci koşul. Ayrıca yeterli toprakları varsa en az 15 türde meyve ağacı diksinler. Sadece elmada, armutta yok vitamin; hünnap, ejder meyvesi ve avokado da vitamin deposu."

Dış piyasada en büyük pazarımız neresi?

İlk sırada Özbekistan var. Sonra Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan geliyor. Çok büyük meyve bahçeleri kuruyor bu ülkelerde. Özellikle Azerbaycan'ın hamleleri daha dikkat çekici. İhracatta ilk sırada yer alan ürün ceviz.

Dünyadaki ihracat sıralamasında biz neredeyiz?

Dünya fidan ihracatında 7. sıradayız. İlk sırada Hollanda var. İthalatta ise liste başı Fas. Sonra Rusya ve Meksika geliyor. Aslında olayı sadece fidancılık olarak görmemek lazım. Fidancılıktaki gelişmeler sayesinde meyvecilik sektörü de önemli atılım yaparak ihracat potansiyelini katladı.

Pandemi nedeniyle pazarlama sıkıntısı çektiniz mi?

Sektörde pazarlama sezonu 15 Nisan ile 15 Kasım arasında yayılmış durumda. Geçen yılın Ağustos-Eylül aylarında çok endişeliydik. Yurt dışı kapıları açılmazsa meyve fidancılığımız çok ciddi sıkıntılar yaşayabilirdi. Ama kapılar kapanmadığı gibi beklediğimizin çok üzerinde satışlar gerçekleşti. Neredeyse bütün fidanların pazarlama organizasyonu Aralık ayında bitti. Şu an satışı daha önceden yapılmış sevkiyatlar devam ediyor. Aşılı fidanların gözleri uyanmadan satışlar başladı. Yurt içinde de de yurt dışında da büyük talep var.

Bu talep artışını neye bağlıyorsunuz?

Pandemi sürecinde sağlıklı ve dengeli beslenmenin önemi

daha da artınca, insanlar meyve tüketimine ağırlık vermeye başladı. Bağışıklık sistemini güçlendirmek adına... Durum böyle olunca üretimin tamamı pazarlandı. Geçmiş yıllarda elimizde fidan kalıyordu. Hem yurt içinden hem de yurt dışından talep artınca üretim de artmaya başladı. Belki önümüzdeki yıl dikim alanlarında yüzde 50 artış olacak.

Tarımda sağlıklı bir planlama olmaması genel sıkıntı. Sizin sektörde bir planlama yapıyor mu? Gelecek yıllarda bu kadar talep bekliyoruz, üretim alanlarımızı ve ürün desenimizi şöyle şekillendirelim türünden... İşler arz-talep üzerinden yürüyor. Örneğin talep arttığandan, 2021 dikim sezonunda 50 mil-

yonluk fidan üretiminin 75 milyon sınırına ulaşacağını tahmin ediyoruz.

Ama üretim çok olunca fiyat da düşüyor. Patates ve soğan-daki problem aynen sizin için de geçerli diyebilir miyiz?

Aynı sıkıntı bizde de var. Fidancılıkta çok yaşadık bunu. Arz talep dengesi bozulunca otomatikman fiyatlar iniyor. Ancak bizim üretim maliyetlerimiz çok daha yüksek.

Pandemi sürecinde kendi meyve bahçesini kurmak isteyenlerin sayısında artış oldu mu? Tüketici anlamında soruyorum.

Sadece kendi tüketimi için 3 tane, 5 tane fidan dikmek isteyenlerin talebi gerçekten çok arttı. Sağlıklı beslenmenin temel unsurlarından biri meyve tüketimi olduğundan, imkanı olanlar yiyeceği bu ürünleri kendi yetiştiriyor.

Onlara ne tavsiye edersiniz?

Meyve bahçesi kuracak vatandaşlarımız kayıt dışı fidan almamalı. Mutlaka standart (sarı etiketli) ya da mavi sertifikalı fidan almaya özen göstermeliler. Ürünün hastalıktan, virüslerden arı olması için bu birinci koşul. Ayrıca yeterli toprakları varsa en az 15 türde meyve ağacı diksinler. Sadece elmada, armutta yok vitamin; hünnap, ejder meyvesi ve avokado da vitamin deposu.. Böylece daha sağlıklı bir vitamin dengesi sağlamış olurlar.

En fazla talep edilen elma fidanı mı?

Ticari anlamda öyle.. En çok kullanılan, raf ömrü uzun olan

meyve elma. Şeftali, kayısı, kiraz gibi ürünleri raf ömrü kısa olduğu için üretimleri daha az oluyor. Son dönemde bademdeki talep giderek artmaya başladı. E vitamini açısından güçlü bir ürün badem.

Fidan üretimi en çok hangi bölgelerde yapılıyor?

Sektör Marmara, Akdeniz ve Ege'de yoğunlaşmış durumda. İl dersiniz üretimin ilk üç sırasında Balıkesir, İzmir ve Bursa var. 46 ilde 43 türün üretimi yapılıyor. Siz sormadan ben söyleyeyim: İzmir'deki üretim rakamı yıllık 7 milyon 766 bin adet civarında...

Büyükşehir belediye başkanlarına birer mektupla ilettiğiniz "meyve parkları" projesiniz var. Bunu biraz açar mısınız? Nedir işin püf noktası?

Metropollerimizdeki yeşil alan çalışmalarını biliyoruz. Ancak kullanılan bitki örtüsünün sadece yeşil alan oluşturması yeterli olmamalı; yeni fonksiyonlar da yüklenmeli. Parklarda dikilecek fidanların büyütülüp

çocuklarımız dalından meyve koparabilmenin hazzını yaşasın istiyoruz. Bu meyve parklarıyla doğa ve çevre bilinci daha çok pekişecektir. İlk yıldan sonra fidan bakımı kolay ve maliyeti de düşük oluyor. Sonrasında 10 ile 30 yıl arasında verim alabiliyorsunuz. Bu parklarda büyük taç yapısına sahip meyve ağaçlarının gölgesinden yararlanılabilir. Kestane, ceviz, turuncgiller ya da zeytin gibi.. Erik, ayva, elma, dut, kayısı, kiraz, muşmula gibi ağaçlar size peyzaj olanağı sağlar. Ayrıca kivi, kıvılcık, ahududu, böğürtlen ve üzüm gibi türler çit bitkisi olarak tercih edilebilir.

Türkiye olarak AR-GE çalışmalarının neresindeyiz?

2004 yılında Islahçı Hakları Kanunu çıktıktan sonra ürün geliştirme ve Ar-Ge çalışmalarında hızlı ilerliyoruz. Sayıları 10'un üzerinde olan özel sektör tarımsal araştırma kuruluşları da devreye girince bu iş iyice hız kazandı. Hem çeşit hem anaç konusunda ıslah çalışmaları yapılıyor. 52 araştırma ens-

titüsü var Bakanlığın. Kanundan önce geliştirilen her çeşit mahalli bir çeşit gibi oluyordu. Şu anda hem kamu hem özel sektör ciddi çalışıyor. Fidan ihraç ederken, Avrupa'nın yaptığı gibi çeşit ihraç edebilir konumuna gelebileceğiz. Hedefimiz bu... Halen İspanya'nın, Fransa'nın, İtalya'nın, İsrail'in çeşitlerini ithal ediyoruz. Onlar fidan olarak aşılanıyor.

Sertifikasyon sistemimiz yeterince güçlü mü?

Avrupa ve Asya kıtalarında ulusal sertifikasyon sistemini kurmuş 3 ülkeden biriyiz. Diğerleri Hollanda ve İtalya... Almanya, İspanya, Fransa gibi ülkelerde ise bölgesel sertifikasyon sistemleri bulunuyor. Elbette eksiklerimiz var. Biz sertifikasyon sisteminin ayakları üzerine tam olarak oturabilmesi için, Türkiye fidancılığının tek bir otorite tarafından yönetilmesi gerektiğini savunuyoruz. 81 vilayetin tarım il müdürlükleri, ilçe müdürlükleri değil de tek bir kurum.. Meyve fidanlarındaki tüm sertifikasyon işleme-

Metropollerdeki yeşil alan çalışmalarını biliyoruz. Ancak kullanılan bitki örtüsünün sadece yeşil alan oluşturması yeterli olmamalı; yeni fonksiyonlar da yüklenmeli. Bizim önerimiz olan Meyve Parklarına dikilecek fidanlar ile çocuklarımız dalından meyve koparabilmenin hazzını yaşasın istiyoruz. Bu meyve parklarıyla doğa ve çevre bilinci daha çok pekişecektir.

Türkiye'de en çok ceviz fidanı üretiliyor. 2019 verilerine göre yılda 10 milyon 815 bin adet. Onu elma izliyor, 9 milyon 700 bin adetle... Sonra gelenlerin üretim rakamları çok daha düşük. En yakın takipçileri badem; o da 3 milyon 640 bin kadar üretiliyor.

rini Karacabey'deki müdürlüğün yapmasını istiyoruz. Mahalli meyve çeşitleri var, herkesin kullanımında olan. Bakanlık bunları da sertifikasyon sistemine dahil etmeli. Böylece kayıt dışılık azalmış olur. Üreticilerimiz X çeşidini aşılayıp tescilli olmadığı için Y çeşidi ismini verebiliyor. Bu da işin ruhuna aykırı.

Üretimin ilk sırasında hangi ürün var?

Türkiye'de en çok ceviz fidanı üretiliyor. 2019 verilerine göre yılda 10 milyon 815 bin adet. Onu elma izliyor, 9 milyon 700 bin adetle... Sonra gelenlerin üretim rakamları çok daha düşük. En yakın takipçileri badem; o da 3 milyon 640 bin kadar üretiliyor. Sonrasında gelen türler sırasıyla kiraz, zeytin, üzüm, kayısı, armut, şeftali, mandarin, muz, erik ve limon. Bunlar fidan üretiminde 1 milyon sınırı üzerinde olanlar...

Sertifikalı fidan sayısındaki artış yeterli mi?

Epey önemli bir aşama kaydettiğimizi söyleyebilirim. Türkiye'de sertifikalandırılan fidan ve materyal üretimi, 2002 yılında 4 milyon adet iken, 2019 yılında 103 milyon adete yükseldi. Bu da 2.475 kat artan kayıtlı fidan üretimi demek... Böylece kendine yettiği gibi üretiminin yüzde 40'ını ihraç ederek dünya fidancılığında tercih edilen bir marka olabilmek yolunda önemli ilerlemeler sağladık. 10 yıl öncesine kadar fidan ithal ettiğimiz Avrupa'ya fidan ihraç eder duruma geldik. Bakanlığın aşılı sertifikalı fidanda yeniden 1 TL'lik destek vermesiyle mavi sertifikalı üretimi daha da teşvik etmiş oluruz.

Aldığımız destek ne kadar?

2016-2018 yıllarında sertifikalı fidan üretiminde, aşılı sertifikalı fidanda 1 TL/adet, aşısız sertifikalı fidanda 0,5 TL/adet destek

veriliyordu. 2019 yılında aşılı sertifikalı fidana 0,5 TL, aşısız sertifikalı fidana 0,25 TL oldu. Bu destekler gerçekten önemli. Kayıt dışılık azalıyor, sektör disipline ediliyor, haksız rekabet ortadan kalkıyor.

Sektördeki uyuşmazlıkları kendi içinizde çözüyorsunuz. Bu nasıl oluyor?

Türkiye Tohumcular Birliği'nin Tahkim Heyeti var. Her alt birlik iki tane hakem seçiyor, bu kurul için. Eğer sözleşmeye "Anlaşmazlıklarda Tahkim Heyeti yetkilidir" maddesi eklenirse, davalar burada görülüyor. Mahkemeye gitmeden, problemleri içimizde çözüyoruz. Aldığımız kararları mahkeme bozamıyor. Harçlar mahkemelerde yüzde 7 iken biz yüzde 3 alıyoruz. Aynı mahkeme gibi düzenleniyor. Bu sistemle mahkemelerin yükünü azaltığımız gibi süreç de daha hızlı işliyor. Epeyce dava geliyor buraya...